

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија” бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11), како и врз основа на член 30 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Македонија” бр. 103/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13, 41/14 и 116/14) министерот за образование и наука ја утврди наставната програма по македонски јазик за VII одделение на деветгодишното основно образование за учениците со оштетен вид во посебните училишта и посебните паралелки во основните училишта.

**АДАПТИРАНА ПРОГРАМА ЗА  
УЧЕНИЦИТЕ СО ОШТЕТЕН ВИД**



**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА  
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО**

# **МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК**

**VII** ОДДЕЛЕНИЕ

Скопје, август 2014

**ДЕВЕТГОДИШНО ОСНОВНО  
ОБРАЗОВАНИЕ**

## 1. ВОВЕД

Наставата по македонски јазик на учениците им овозможува да развиваат интерес за запознавање и применување на македонскиот јазик како основно средство за комуникација, за учење, за уметничко изразување, за запознавање на јазикот како најкарактеристичен белег на националниот идентитет. Преку наставата по македонски јазик се развиваат способностите читање, пишување, усно и писмено изразување, сфаќање, доживување и толкување како на јазикот така и на литературните и други текстови.

Овој наставен предмет создава основа за стекнување знаења и од други наставни предмети затоа што преку практиката на воспитно-образовната работа по овој предмет се оперира со интегрално поврзаните процеси: мислење-говор-читање со разбирање. Со примена на интегрално поврзаните процеси во наставата по предметот македонски јазик учениците стекнуваат способности да ги користат содржините од останатите наставни предмети кои ги изучуваат.

Учениците преку оваа настава ќе се запознаат со структурата и системот на македонскиот стандарден јазик и на сите нивоа ќе ја усвојуваат и ќе ја применуваат стандарднојазичната норма (фонетско-фонолошка, морфолошка, синтаксичка, лексичка, правописна и ортоепска).

Според наставниот план за македонски јазик во VII одделение се планирани по 4 часа неделно, односно 144 наставни часа годишно.

Наставниот предмет македонски јазик во наставниот план има статус на задолжителен наставен предмет.

## 2. ЦЕЛИ НА РАЗВОЈНИОТ ПЕРИОД ОД IV ДО IX ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката да:

- развива социјален и личен идентитет преку анализа на книжевни текстови;
- се оспособува за усно и писмено изразување;
- го збогатува речникот;
- усвојува поими, содржини и правила од граматиката, правоорот и правоисот на македонскиот литературен јазик;
- ја запознава функцијата на зборовите и нивната примена во усното и писменото комуницирање;
- се поттикнува да чита и анализира текстови од уметничка и народна литература соодветна на возраста;
- анализира книжевно дело соодветно на возраста применувајќи ги основните теоретски поими (строфа, стих, рима, лик, дејство);
- препознае разни форми на писмено изразување (креативни текстови; текстови за практична намена);
- се поттикнува да користи книги и друг вид литература од библиотеците и од други извори;
- се воведува во интерпретирање и вреднување литературни, сценски, филмски остварувања и друг вид на медиумска продукција;
- развива свест за значењето на мирот, толеранцијата и соработката меѓу луѓето од различни култури.

### 3. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ЗА VII ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката да:

- се оспособи за правопис и правоговор на согласите и самогласките;
- разликува зборови кои ја менуваат и кои не ја менуваат својата форма;
- го проширува знаењето за видовите зборови: именки, придавки, глаголи, броеви;
- усвојува поими и правила од граматиката, правописот и правоворот на македонскиот стандарден јазик;
- чита самостојно со разбирање на семантичкото значење на зборовите и речениците;
- користи правилен ред на зборовите во реченицата;
- користи граматички и правописни норми при читањето и пишувањето;
- го збогатува речникот со нови зборови;
- развива чувство на припадност кон својата и почит кон другите култури;
- се оспособи за усно и писмено раскажување и прераскажување текст;
- следи информација од различни медиуми и да пренесува кратки информации;
- може вербално да репродуцира зборови и едноставни јазични искази;
- се здобие со основни информации од театарската и филмската уметност;
- ја коригира и усовршува артикулацијата на гласовите во македонскиот јазик (во зборови и реченици).

#### 4. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ ЈАЗИК			
ЦЕЛИ	СОДРЖИНИ	ПОИМИ	АКТИВНОСТИ И МЕТОДИ
<p>Ученикот/ученичката да:</p> <p>-се запознае со македонските народни говори;</p> <p>-ја знае поделбата на согласките според начинот на образување;</p> <p>- развие чувство за изговор и пишување на согласките на крајот на зборот;</p> <p>-се запознае со акцентот во македонскиот литературен јазик;</p> <p>-добие претстава за правилното акцентирање;</p> <p>-да ги осознае заедничките категории на именската група зборови</p> <p>-ги осознае граматичките</p>	<p>Македонски народни говори</p> <p>Согласки Видови согласки според начинот на образување</p> <p>Именска група зборови</p> <p>Именки</p>	<p>Народни говори (дијалекти)</p> <p>Согласки според начинот на образување</p> <p>Акцент</p> <p>Именска група зборови</p> <p>Именки</p>	<p>Аудио записи на различни народни говори. Приказни и други текстови на дијалект кои ги чита наставникот. (доколку има интерес и можност може да се спореди текст на стандарден јазик и на народен говор) Вежби за разликување на согласките Натпревар – кој побрзо ќе пронајде согласка на крај од зборот при кажувањето на зборови од страна на наставникот.</p> <p>Вежби со текстови во кои има двосложни и тросложни зборови. Учениците го вежбаат акцентот со изговор на зборовите и потоа споредуваат.</p> <p>Вежби со правоговор.</p> <p>Вежби за распознавање на зборовите кои припаѓаат на именската група зборови. Вежби за препознавање на граматичките категории – добиваат</p>

<p>категории кај именките;</p> <p>-разликува род и број кај именките;</p> <p>-ги препознае единските и множинските форми кај именките;</p> <p>-ги препознае граматичките категории кај глаголите;</p> <p>-се оспособи да ги применува формите на глаголот за минатост, сегашност и идност;</p> <p>-ги препознава придавките во реченицата;</p>	<p>Граматички категории кај именките (род и број)</p> <p>Глаголи Граматички категории кај глаголите – лице и време</p> <p>Граматички категории кај степен, род и број кај придавките</p>	<p>Граматички категории кај именките (род и број)</p> <p>Глаголи Граматички категории кај глаголите</p> <p>Придавки Степен, род и број кај придавките</p>	<p>еднински форми кои ги трансформираат во множински. Учениците споредуваат именки кои означуваат животни. Тие го препознаваат родот кај именките. Истовремено го вежбаат и изговорот.</p> <p>Вежби: разликување и правилна примена на именките (практична примена на бројот кај именките). Вежби со именки кои означуваат предмети и животни во единска и множинска форма.</p> <p>Вежби: употреба на сопствени и општи именки. Со препознавање – во даден текст има сопствени и има општи именки. Учениците определуваат која именка каква е.</p> <p>Работа во групи: едната група ги кажува глаголите во сегашност, другата во минатост, третата во идност.</p> <p>Говорни вежби со употреба на различни времиња. Наставникот прашува: Што правевте вчера? Што работиме сега? Каде ќе одите после часови?</p> <p>Вежби за откривање придавки во текст.</p> <p>Вежби со дополнување придавки на дадена именка.</p>
--	--	---	---

<p>-ги препознава броевите во реченицата;  -ги препознава граматичките категории кај броевите;  -ги препознава бројните форми за лица;  -има претстава за избројаност и приближна бројност;</p> <p>-ги препознава главните реченични членови;  -препознава предмет во реченица;  -препознава атрибут во реченица</p> <p>-се оспособи за правилна употреба на правописните и интерпункциските знаци</p> <p>- ги разликува интерпункциските знаци.  - го разликува лексичкото значење синонимите, антонимите, паронимите и хомонимите</p>	<p>Броеви  Грамматички категории кај броевите  Бројни форми за лица  Приближна бројност</p> <p>Реченични членови:  подмет и прирок</p> <p>Предмет</p> <p>Атрибут</p> <p>Употреба на интерпункциските знаци(црта,цртичка, загради)</p> <p>Лексичко значење на зборовите: синоними,</p>	<p>Броеви  Грамматички категории кај броевите</p> <p>Подмет  Прирок  Предмет</p> <p>Интерпункција (поим)</p> <p>Интерпункциски знаци</p> <p>Пароними  Хомоними</p>	<p>Вежби со препознавање на броевите во даден текст.</p> <p>Вежби со користење на броевите во реченични конструкции.  Примери со конкретни ситуации од кои ќе направат текст/мала говорна вежба, на пример Во продавница купив....и потрошив ....</p> <p>Вежби со определба на предметот во реченицата (практични примери)  Реченици со дополнување; ....слушам (радио)... јадам ....(јаболко)....</p> <p>Вежби за атрибут преку опис на именки.</p> <p>Вежби за правилна употреба на интерпункциските знаци.</p> <p>Вежби со интонациско следење на текст во кој треба да употребат основните интерпункциски знаци.</p> <p>Вежби во парови со дополнување на секој поим.</p>
---	---	--	---



	антоними, пароними и хомоними		
--	----------------------------------	--	--

**ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ ЛИТЕРАТУРА**

<b>ЦЕЛИ</b>	<b>СОДРЖИНИ</b>	<b>ПОИМИ</b>	<b>АКТИВНОСТИ И МЕТОДИ</b>
<p>Ученикот/ученичката да:</p> <p>-ги осознае белезите на авторската во споредба со народната поезија;</p> <p>-препознава белезите на авторската во споредба со народната поезија;</p> <p>-препознава лирските песни според мотивите (родољубиви, пејзажни, љубовни, хумористични);</p> <p>-прави композициска анализа на песна (стих, строфа, рима);</p> <p>-ги препознае стилските фигури во текстот;</p>	<p>Белези на авторската и народната поезија</p> <p>Класификација на лирските песни според мотивите</p> <p>Вид строфа (дистих, тристих, катрен)</p> <p>Рима</p> <p>Стилски фигури</p>	<p>Авторска поезија Народна поезија</p> <p>Мотив</p> <p>Композиција на песна</p> <p>Стилски фигури; епитет, ономатопеја</p>	<p>Аудио записи со уметничка интерпретација. Слушање народни песни (споредба со уметничката поезија).</p> <p>Читање на песни со различни мотиви. Изборот треба да биде воочлив, дури и во самиот наслов да се претпоставува мотивот</p> <p>Читање песни со различна композиција. Читање на песни со рима. Користење на ИКТ – на интернет бараат песни со 4 строфи</p> <p>Вежби – работа во групи – творење песна, составуваат стихови Вежби – откривање стилски изразни средства во даден текст. Аудио записи за поттикнување на имитација на звуци од природата како илустрација на ономатопеја. Имитација на звуци од предмети при нивно придвижување или паѓање. Секој кажува збор(именка) и го опишува.</p>

<p>-да знае што е содржина на текст;</p> <p>- определува тема и идеја на творби;</p> <p>- употребува потврдна и одречна реченица;</p> <p>-препознава раскажувач во текстот(кој раскажува?);</p> <p>-да се оспособи за откривање на нараторот;</p> <p>-ги осознава елементите на митот, легендите и преданијата;</p> <p>- ја усвојува драмата како литературен род;</p> <p>-ја препознава комедијата како драмски вид;</p> <p>-воочува комедија како драмски текст;</p>	<p>Елементи на прозен текст: тема, идеја</p> <p>Раскажувач (наратор)</p> <p>Народна проза: мит, легенди и преданија</p> <p>Драмски видови</p> <p>Комедија</p> <p>Ликови во драмата</p>	<p>Тема Идеја</p> <p>Раскажувач</p> <p>Мит, легенди и преданија</p> <p>Драма</p> <p>Комедија</p>	<p>Читање текстови, разговор за содржината и поврзување на тој разговор со темата и идејата на текстот.</p> <p>Читање куси текстови со наратор кој е воочлив, разговор за раскажувачот.</p> <p>Читање на текстови: легенди и преданија поврзани со нашето поднебје. Читање куси митови.</p> <p>Вежби: драматизација Посета на театарска претстава или следење комедија со содржина соодветна на возраста.</p> <p>Разговор за постапките на ликовите.</p> <p>Разговор за ликовите во драмата, разговор кој им се допаѓа, со кој се идентификуваат. Преку разговорот вежбаат говорење, опишување и изнесување ставови.</p>
--	--	--	--

<p>- да се оспособи за прераскажување содржина на прочитана драмска творба;</p> <p>-се оспособи за откривање карактеристики на ликовите во драмата.</p>			
---	--	--	--

--	--	--	--

<b>ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ ИЗРАЗУВАЊЕ И ТВОРЕЊЕ</b>			
<b>Цели</b>	<b>Содржини</b>	<b>Поими</b>	<b>Активности и методи</b>
<p>Ученикот/ученичката да:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>--се оспособи за правилно изразување;</li> <li>- ја согледа моќта на зборовите за културно изразување (ве молам, повелете, благодарам);</li> <li>-се поттикне интересот за истражување на интернет;</li> <li>- се оспособи за убаво изразување, правилно именување лица, предмети, состојби;</li> <li>-се оспособи за правилна артикулација на гласовите;</li> </ul>	<p>Разговор</p> <p>Раскажување</p> <p>Опишување</p> <p>Артикулација</p>	<p>Разговор</p> <p>Раскажување</p> <p>Опишување</p>	<p>Вежби за водење импровизирани разговори во различни животни ситуации (во автобус, во продавница итн)</p> <p>Вежби: наизменично поставување прашања и давање одговори на блиски теми за ученикот/ученичката.</p> <p>Вежби со дополнување зборови во даден текст</p> <p>Вежби: именување лица, животни, предмети, објекти, одредени состојби. Вежби со изменување на крајот на одреден текст.</p> <p>Вежби за пронаоѓање на деловите на даден текст.</p> <p>Работа во парови - едниот кажува</p>

<p>-се оспособи за правилно опишување даден предмет;</p> <p>-се оспособи за правилно и точно соопштување соопштение и вест.</p>	<p>Соопштение Вест</p>		<p>потврдна реченица, другиот истата ја прави одречна.          Вежби со раскажување.          Вежби со прераскажување текстови.          Вежби – прашања-одговори          Говорни вежби          Вежби: индивидуални и групни активности во функција на корекција на артикулацијата во изговорот на гласовите.          Вежби за творење на вест и соопштение.</p>
---	----------------------------	--	--

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ Медиумска култура			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката да:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- разлики помеѓу радио емисиите;</li> <li>-ја воочува образовно-воспитната улога на емисиите;</li> <li>-се поттикне интересот за следење на емисии како збогатување на сопствените знаења.</li> <li>-да се запознае со поимот документарен филм</li> </ul>	<p>Видови емисии</p> <p>Забавни и образовни емисии</p> <p>Документарен филм</p>	<p>Видови емисии</p> <p>Документарен филм</p>	<p>Следење емисии кои се со забавен или образовен карактер.</p> <p>Разговор за темите кои се обработуваат во документарните филмови.</p>

## 5. КАРАКТЕРИСТИКИ НА УЧЕНИЦИТЕ СО ОШТЕТЕН ВИД

За нормален интелектуален развој на личноста важна улога има и стекнувањето непосредни искуства од поголем број сензорни подрачја. Поради тоа, когнитивниот развој на децата со поголеми или помали оштетувања на сетилата за слух и вид наспроти лицата без ваков дефицит покажува побавно темпо. За учениците со оштетен вид, стручњаците изразуваат најголем оптимизам во поглед на нормалниот развој на личноста. Учениците со оштетен вид можат да се поделат во три подгрупи:

1. лица со слаб вид кај што оштетувањето на видот воопшто не е откриено, па тие најчесто се оценети како мрзливи, пасивни, незаинтересирани и помалку снаодливи во просторот;

2. лица кај што постои видлив напор да се надминат проблемите што ги предизвикало оштетувањето. Тие се мотивирани за работа, компензаторните процеси имаат силно дејство за активирање на постојните способности, успешни се во училиштето и добро се социјализирани;

3. лица со оштетен вид кај што е дијагностицирано оштетување и кај што се манифестираат неприлагодени реакции. За разлика од децата што немаат пречки во видот слепите деца почесто манифестираат агресивност во своето однесување.

Учениците што имаат пречки во видот, поради неможноста за слободни движења, често моторно заостануваат. Во когнитивниот развој, особено во вербалниот, тие заостануваат бидејќи немаат можност за визуелна и иконичка репрезентација на средината. Од овие причини кај нив, во споредба со своите врстници, се забележува заостанување во образованието од 2-3 години.

## 6. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

Наставната програма по предметот македонски јазик овозможува интегрирано планирање со наставата по предметите: историја, музичко образование и физичко и здравствено образование. Во планирање на предметното подрачје Јазик (граматика) можат да се вклучат и содржини од: историја, математика (при сфаќање на односот меѓу предметите и зборовите, со приближната и точната бројност на броевите како видови зборови);) со музички стимулации и ритмички вежби (преку содржините кои се поврзани со самогласките и согласките, со ритмиката на поетските дела), физичко и здравствено образование (се прават вежби за правилно дишење при изговор на конкретни самогласки и согласки или при симулација на определени надворешни описи на ликови од книжевни дела). Во севкупното планирање на содржините на наставниот предмет македонски јазик треба да се вклучуваат и планирања кои се поврзани со вреднување на постигањата на учениците за време на реализацијата на наставната програма и на крај од определени образовни периоди. Тоа подразбира дека вреднувањето треба да е дел и од дневните, тематските и од глобалните планирања на наставниот процес.

Планирањето на наставата по македонски јазик треба да биде во координација со наставниот план и програмата за овој предмет и да ги опфаќа програмските содржини на сите образовно-воспитни подрачја. При одредувањето на бројот на часовите за предметните подрачја треба да се имаат предвид индивидуалните способности на учениците, како и специфичностите на условите за изведување на оваа настава во училиштето. Во планирањето на наставната програма треба да се води сметка за различното тежинско ниво на програмските содржини во рамките на програмата што се извлекува од поставеноста на целите што треба да е основа на планирањето на наставниот процес. Во планирањето, исто така, како појдовна основа треба да е и поставеноста на наставната содржина, потребниот временски рок за реализација на истата, како и нивото на постигања на поставените цели. Сепак, се препорачува да нема впечатливо големи временски отстапки за содржинската реализација.

Фондот на часови по наставниот предмет изнесува 144 часа годишно, 4 часа неделно.



### **Наставни средства:**

- учебник избран на ниво на училиштето за соодветниот предмет, одобрен од страна на министерот;
- енциклопедии, речници и сл.;
- Интернет, образовни софтвери;
- списанија;
- аудитивни и други средства, ДВД-плеер и др.;
- други извори на учење во непосредната околина: споменици на културата, музеи, домови на културата, библиотеки, медиотеки, кина, театри, национални паркови итн.

## **7. ДИЈАГНОСТИЧКО ПРОВЕРУВАЊЕ И ОЦЕНУВАЊЕ**

На почетокот на учебната година наставникот врши дијагностичко проверување на предзнаењата на учениците со цел да ја спознае состојбата таква каква што е, во функција на квалитетното планирање и реализирање на идните активности. Дијагностичкото проверување наставникот може да го реализира со примена на повеќе инструменти како што се: дијагностички тестови, со усни прашања подготвени од наставникот, со усни прашања подготвени од учениците и слично.

Добиените одговори се слика на ученичките предзнаења во најширока смисла на зборот и претставуваат основа за планирањата за реализација на наставната програма и процесот на оценување во текот на наставната година.

### **ФОРМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ**

Во текот на наставата по македонски јазик во седмо одделение се препорачува формативно следење кое ќе овозможи формирање на објективни описи како повратна информација за постигањата на учениците во определен временски период. Формативното следење на постигањата на учениците наставникот може да го реализира со користење на соодветни методи и постапки:

- разговори наставник/ученик;
- презентации;
- говорни вежби;

- домашни работи;
- портфолио-собирање на показатели (творби, искази и сл.) за секој ученик посебно.

Портфолиото треба во текот на целата година да им е достапно на родителите за да можат да придонесат во квалитетната реализација на наставата по македонски јазик.

Портфолиото на ученикот со прочистени и селектирани податоци продолжува во наредното, повисоко одделение.

Добиените резултати од следењето на постигањата на учениците овозможуваат креирање на планираните усни и пишани повратни информации кои во форма на креирани описи се наменети за учениците, за родителите и за самите наставници. На крајот од секое тримесечје, врз основа на сознанијата од формативното оценување, се реализира микросумативно оценување од чиешто резултати се оформуваат тримесечните вреднувања за постигањата на учениците.

#### СУМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ

Врз основа на целокупните податоци добиени од следењето, проверката на постигањата на учениците во текот на реализацијата наставната програма наставникот ја констатира развојната состојба на секој ученик поединечно, во рамките на секое програмско подрачје.

Од формираните сумативни оценки формулирани за секој ученик посебно раководејќи се од поставените нивоа на постигања во тек на определени временски периоди наставникот на крајот на учебната година внесува соодветни нумерички оценки.

## 8. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Наставата по македонски јазик во седмо одделение може да ја изведува лице кое завршило:

Филолошки (порано Филозофски факултет):

-студиска група за македонски јазик и македонска книжевност;

-студиска група за македонски јазик и книжевност;

-студиска група за македонска книжевност и јужнословенски книжевности(порано книжевности на народите на СФРЈ);

-студиска група за општа и компаративна книжевност - наставна насока,

-студиска група за општа и компаративна книжевност - друга насока, со здобиена соодветна педагошко-психолошка и методска подготовка на соодветен факултет;

-двопредметни студии по македонски јазик и англиски јазик, македонски и француски јазик, македонски јазик и германски јазик;

-покрај соодветна педагошко-психолошка и методска подготовка на соодветен факултет наставниот кадар треба да се здобие и со дополнителна дефектолошка дообразба на соодветен факултет;

- дипломиран дефектолог.

Доколку на објавениот оглас не конкурирало лице со стекнато образование од горенаведените студиски групи, настава може да изведува и лице кое завршило:

-македонски јазик како втор главен предмет-наставна насока.

## Потпис и датум на утврдување на наставната програма

Адаптираната наставната програма по македонски јазик за VII одделение на деветгодишното основно образование за учениците со оштетен вид во посебните училишта и посебните паралелки во основните училишта, врз основа на утврдената соодветна наставна програма за деветгодишно основно образование, на предлог на Бирото за развој на образованието, ја утврди

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА  
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА  
Бр. 11-14375/1 од 10.09.2014 година  
Скопје

Министер

---

Abdilaqim Ademi

Изготвил: работна група, координатор м-р Марина Д. Ѓоргиевска, советник  
Контролирал: Трајче Ѓоргиевски, раководител на одделение  
Одобрил: м-р Митко Чешларов, раководител на сектор